

ΕΝΑ

Ινστίτουτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΔΕΛΤΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

#03

ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΣΤΡΟΦΗ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ
ΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ

1ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ: ΣΗΜΕΙΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
Η ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΣΕ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Ομάδα Μελέτης Ευρωπαϊκών Εξελίξεων
Συντονιστής Δελτίου: Γιώργος Καπόπουλος
Σχόλια και παρατηρήσεις μπορούν να αποστέλλονται
στο info@enainstitute.org

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή

02

Αυστριακή στροφή με ευρωπαϊκές παρενέργειες

04

Τα σύνθετα διλήμματα στην Καταλονία

08

1ο Ευρωπαϊκό Πολιτικό Φόρουμ:
Σημείο συνάντησης των προοδευτικών δυνάμεων της Ευρώπης

11

Η διατλαντική σχέση σε δοκιμασία

13

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το Δελτίο Ευρωπαϊκών Εξελίξεων, το Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών ΕΝΑ επιλέγει να πάρει μέρος στον δημόσιο, συχνά συγκρουσιακό, διάλογο γύρω από τα ευρωπαϊκά πράγματα.

Το Δελτίο θα εκδίδεται δύο φορές το μήνα, στο πλαίσιο της ευρύτερης δραστηριότητας του Ινστιτούτου. Στη βάση των αρχών της Ιδρυτικής Διακήρυξης του ΕΝΑ, το Δελτίο Ευρωπαϊκών Εξελίξεων δεν θα στέκεται πολιτικά και κοινωνικά ουδέτερο απέναντι στα γεγονότα, αλλά θα αναζητεί πειστικές απαντήσεις, σε προοδευτική κατεύθυνση, στις ποικίλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα το ευρω-ενωσιακό εγχείρημα.

Το αφετηριακό ερώτημα στο οποίο το Δελτίο επιχειρεί να απαντήσει δεν είναι το συχνά διατυπούμενο «περισσότερη ή λιγότερη Ευρώπη;» αλλά το «ποια Ευρώπη θέλουμε;» και το πώς αυτή μπορεί να οικοδομηθεί.

Η οικονομική κρίση λειτούργησε ως καταλύτης, επιταχύνοντας την προϊούσα απομάκρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις ιδρυτικές αξίες και αρχές της, από το θεσμικό και κοινωνικό δημοκρατικό της κερκτημένο. Η κυριαρχία μιας τεχνοκρατικά οριζόμενης πολιτικής και οικονομικής ορθοδοξίας απογυμνώνει το ευρωπαϊκό θεσμικό οικοδόμημα από τις δημοκρατικές του λειτουργίες, θέτοντας εκ νέου, με πειστικό τρόπο, το ερώτημα της δημοκρατικής νομιμοποίησης των οργάνων και των αποφάσεων της ΕΕ και της κοινωνικής γείωσης των πολιτικών της. Παράλληλα, με το ξέσπασμα και της προσφυγικής κρίσης, οι αξίες του ανθρωπισμού, της αλληλεγγύης, της ανεκτικότητας και του πλουραλισμού, που λειτούργησαν στο παρελθόν προωθητικά για τη συνάντηση των λαών της Ευρώπης σε μια προοδευτική κατεύθυνση, τίθενται πλέον υπό αμφισβήτηση.

Οι ιδέες και οι απόψεις που διατυπώνονται συναφώς είναι πολλές. Οι απαντήσεις που επεξεργάζονται οι ευρωπαϊκές ελίτ μοιάζουν ωστόσο να αδυνατούν να προσεγγίσουν το κρίσιμο ερώτημα: Πώς σκεφτόμαστε σήμερα (για) την Ευρώπη του αύριο; Την Ευρώπη που θα ισχυροποιήσει τα δημοκρατικά της αντανακλαστικά, θα ανακτήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών, θα προτάξει τον κοινωνικό της χαρακτήρα και θα αποκρούσει αποτελεσματικά τη διχαστική ρητορεία της ακροδεξιάς απειλής;

Το #3 Δελτίο Ευρωπαϊκών Εξελίξεων, εστιάζει σε θέματα που παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον στην τρέχουσα συγκυρία, συγχρόνως όμως η εξέλιξή τους αναμένεται να επηρεάσει μεσομακροπρόθεσμα το μέλλον της Ευρώπης:

- Η ενδυνάμωση της ακροδεξιάς στην Αυστρία αναμένεται να έχει παρενέργειες στην πολιτική ζωή όχι μόνο της Γερμανίας αλλά ολόκληρης της Ευρώπης.
- Η μονομερής ανακήρυξη της καταλανικής ανεξαρτησίας και η ενεργοποίηση του άρθρου 155 του ισπανικού Συντάγματος καθιστούν εξαιρετικά αμφίβολη την εύρεση μιας αποτελεσματικής φόρμουλας διαλόγου και μιας βιώσιμης λύσης.
- Το 1ο Ευρωπαϊκό Πολιτικό Φόρουμ θα αποτελέσει σημείο συνάντησης των προοδευτικών δυνάμεων της Ευρώπης, με στόχο την αμφισβήτηση των πολιτικών λιτότητας.
- Η σχέση Ευρώπης-ΗΠΑ αναμένεται να δοκιμαστεί σκληρά μετά τη στροφή Τραμπ σε μια σειρά κρίσιμων επιλογών για την αμερικανική εξωτερική πολιτική.

ΑΥΣΤΡΙΑΚΗ ΣΤΡΟΦΗ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΑΡΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Ο πειρασμός της αποδραματοποίησης ή -στην καλύτερη περίπτωση- της υποτίμησης του μετεκλογικού τοπίου στην Αυστρία είναι μεγάλος: Δεν είναι η πρώτη φορά που το ακροδεξιό Κόμμα της Ελευθερίας θα κληθεί να συμμετάσχει σε κυβερνητικό συνασπισμό. Και επιπλέον, είναι η πολλοστή φορά που μια δεξιά πολιτική παράταξη σε χώρα-μέλος της ΕΕ ανακόπτει την περαιτέρω διόγκωση της Άκρας Δεξιάς με την υιοθέτηση της ακροδεξιάς συνθηματολογίας και ρητορικής.

Είναι όμως η πρώτη φορά που η ενδυνάμωση της Ακροδεξιάς στην Αυστρία συμπίπτει χρονικά με την καταγραφή μιας παρόμοιας δυναμικής στο σύνολο της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Επίσης, το αποτέλεσμα των εκλογών στην Αυστρία καταγράφεται λίγες εβδομάδες μετά τις εκλογές στην Γερμανία, όπου η ακροδεξιά Εναλλακτική έκανε την πρώτη της εμφάνιση στην κεντρική πολιτική σκηνή της χώρας.

Η Αυστρία είναι μια γερμανόφωνη χώρα που είναι φυσικό να επηρεάζει τις εξελίξεις στην Γερμανία πολύ περισσότερο από ό,τι κάποια άλλη χώρα της Ευρώπης. Επιπλέον, χώρες όπως η Ουγγαρία, η Τσεχία, η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Κροατία, αλλά και μέρος της σημερινής Πολωνίας και Ρουμανίας, ανήκαν για αιώνες στην Αυστριακή -και στη συνέχεια, μετά το 1867, στην Αυστροουγγρική- Αυτοκρατορία.

Η σκλήρυνση της Δεξιάς του Λαϊκού Κόμματος στην Αυστρία, κυρίως σε ό,τι αφορά το προσφυγικό-μεταναστευτικό, και η πολύ πιθανή -έως βέβαιη- συνεργασία με το ακροδεξιό Κόμμα της Ελευθερίας καταγράφεται τη στιγμή που η Εναλλακτική για τη Γερμανία, με ποσοστό 13% και 85 έδρες στην Ομοσπονδιακή Βουλή και με παρουσία σε 14 από τα 16 τοπικά κοινοβούλια, κάνει τα πρώτα της βήματα σε πανεθνικό επίπεδο.

Είναι κάτι παραπάνω από σαφές ότι η προσπάθεια πολιτικής απομόνωσης της Εναλλακτικής και της ρατσιστικής-ξενόφοβης ατζέντας της καθίσταται πολύ πιο δύσκολη -αν δεν βραχυκυκλώνεται- από την παρουσία του Κόμματος της Ελευθερίας ως ήσσονος εταίρου στην επόμενη κυβέρνηση της Αυστρίας: Γιατί αυτό που θεωρείται αποδεκτό στην ευρωπαϊκή και γερμανόφωνη Αυστρία θα είναι απαράδεκτο για τη Γερμανία; Ήδη η βαυαρική Δεξιά, οι Χριστιανοκοινωνιστές του Χ. Ζεεχόφερ, που υπέστη και πολύ πιο σοβαρές απώλειες προς όφελος της Εναλλακτικής σε σχέση με τη Χριστιανοδημοκρατική Ένωση της Μέρκελ στην υπόλοιπη Γερμανία, έχουν καταστήσει σαφές στο Βερολίνο ότι θα προτιμούσαν μια συνολική στροφή της ρητορικής των δύο συνιστωσών της Κεντροδεξιάς (CDU-CSU) προς τα δεξιά.

Σε ό,τι αφορά την κεντρική και ανατολική Ευρώπη, δεν υπάρχει πλέον κανένα περιθώριο επιρροής που θα μπορούσε να ασκήσει η Βιέννη στην κατεύθυνση σύγκλισης των χωρών αυτών με το δυτικοευρωπαϊκό δημοκρατικό πολιτικό μοντέλο.

Αν υπάρχει κάποια γραμμή πλεύσης στην ευρύτερη περιοχή που να λειτουργεί σαν μοντέλο, δεν είναι άλλη από αυτήν της Ουγγαρίας του Όρμπαν. Άλλωστε, το φθινόπωρο του 2015, στην κορύφωση των προσφυγικών ροών προς τη Γερμανία, το χορό του κλεισίματος των συνόρων τον εγκαινίασε η «τετράδα του Βίζεγκραντ» (Τσεχία, Πολωνία, Σλοβακία και Ουγγαρία) και τον συνέχισε ως υπεργολάβος ο σοσιαλδημοκράτης τότε Καγκελάριος της Αυστρίας Β. Φάιμαν, ο οποίος συγκάλυψε σύσκεψη κορυφής χωρών των Βαλκανίων για να τους πιέσει να κλείσουν τα σύνορα.

Το συμπέρασμα είναι αυτονόητο: Οι πολιτικές εξελίξεις στην Αυστρία διευκολύνουν την αντιμετώπιση των κυβερνήσεων στην Ουγγαρία, την Πολωνία και την Τσεχία, μάλλον στο πλαίσιο μιας κανονικότητας χωρίς αρχές, και δυσχεραίνουν την αποτελεσματικότητα της όποιας πίεσης θα επιλέξουν να ασκήσουν τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.

Για να ερμηνευθεί η «αυστριακή εξαίρεση», που, όπως είδαμε, κινδυνεύει να γίνει «μοντέλο» για τη Γερμανία, απαιτείται μια ιστορική αναδρομή σε ένα κράτος που δημιουργήθηκε παρά τη θέλησή του το 1918, την επόμενη μέρα της κατάρρευσης της Αυστροουγγαρίας. Η «γερμανική Αυστρία», όπως αυτοπροσδιορίστηκε τότε, δεν επιθυμούσε τίποτε άλλο παρά την ενσωμάτωσή της στη Γερμανία.

Χώρα όπου η Σοσιαλδημοκρατία, τόσο ως μοντέλο κυβερνητικής διαχείρισης όσο και ως σχολή ερμηνείας του μαρξισμού, γνώρισε ημέρες δόξας, η Αυστρία ήταν ταυτόχρονα το λίκνο του παγερμανισμού και του αντισημιτισμού πολύ πριν τα ρεύματα αυτά διαδοθούν στη Γερμανία.

Η ιδιομορφία της ύπαρξης, στη μεταπολεμική περίοδο, μιας σκληρής Ακροδεξιάς και η ανοχή που επέδειξαν απέναντί της τόσο η Δεξιά, το Λαϊκό Κόμμα δηλαδή, όσο και οι σοσιαλδημοκράτες, οφείλεται στη διαφορετική σε σχέση με τη Γερμανία αντιμετώπιση της Αυστρίας από τους νικητές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (ΗΠΑ, ΕΣΣΔ, Βρετανία και Γαλλία).

Οι «τέσσερις μεγάλοι» ανακήρυξαν το 1945 την Αυστρία ως το πρώτο θύμα του επεκτατισμού του Χίτλερ. Έτσι, δεν έγινε κάθαρση της πολιτικής ηγεσίας, που στη συντριπτική της πλειοψηφία είχε χειροκροτήσει την ενσωμάτωση της Αυστρίας από τον Χίτλερ τον Μάρτιο του 1938. Ο πρώτος μεταπολεμικός Καγκελάριος, ο σοσιαλδημοκράτης Καρλ Ρένερ, είναι η πιο χαρακτηριστική περίπτωση.

Στη συνέχεια, ο τερματισμός της διασυμμαχικής κατοχής το 1955 και η ανακήρυξη της Αυστρίας ως ουδέτερης χώρας σταθεροποίησαν την άτυπη συνολική αμνηστία και ανοχή στην εθνικιστική και ρατσιστική ιδεολογία και πολιτική συμπεριφορά, δείγματα γραφής της οποίας δεν υπήρχαν μόνο στην Ακροδεξιά.

Για όσους γνωρίζουν τα παραπάνω, η Αυστρία δεν προκαλεί την έκπληξη και την αμηχανία που κυριαρχεί όταν είτε βγαίνουν στο φως πτυχές του σκοτεινού της παρελθόντος είτε η Ακροδεξιά, δηλαδή το Κόμμα της Ελευθερίας, αντιμετωπίζεται ως αποδεκτός κυβερνητικός εταίρος.

Η περίπτωση του Αυστριακού Κουρτ Βαλντχάιμ, που διετέλεσε Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ το διάστημα 1971-1981, είναι χαρακτηριστική, καθώς το σκοτεινό παρελθόν του στην περίοδο της ναζιστικής κατοχής στη Θεσσαλονίκη είδε το φως της δημοσιότητας μόλις το 1986, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας για την προεδρική εκλογή.

Το 2000, όταν ο Καγκελάριος Β. Σούσελ, επικεφαλής του Λαϊκού Κόμματος, ανέδειξε τον Γ. Χάιντερ και το Κόμμα της Ελευθερίας σε κυβερνητικό εταίρο, ο τότε Πρόεδρος της Γαλλίας Ζακ Σιράκ κατάφερε να πείσει τους 14 εταίρους του στην ΕΕ να υιοθετήσουν μια άτυπη, αλλά βαρύνουσα πολιτικά, πολιτική καραντίνα απέναντι στην Αυστρία, με προφανή στόχο την ανάσχεση της ανόδου του Εθνικού Μετώπου της Λεπέν.

Σήμερα, πέρα από κάποια μισόλογα στις Βρυξέλλες, ο Σεμπάστιαν Κουρτς, ηγέτης του Λαϊκού Κόμματος και επόμενος Καγκελάριος, δεν πρόκειται να έχει πρόβλημα ευρωπαϊκής πίεσης στην υλοποίηση της ανάδειξης της Ακροδεξιάς ως κυβερνητικού εταίρου.

Το 1955, όταν τερματίσθηκε η διασυμμαχική κατοχή και όλοι πανηγύριζαν για τη δημιουργία μιας ουδέτερης, ανάμεσα στα δύο μπλοκ, δημοκρατικής Αυστρίας, ο γνωστός Βρετανός ιστορικός Α. Τζ. Π. Τέιλορ δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο Η αυστριακή ψευδαίσθηση. Μια ψευδαίσθηση ισχυρή, αν καταμετρήσουμε την έκπληξη που προκάλεσε εκτός Αυστρίας η ντε φάκτο αποδεκτή κανονικότητα της παρουσίας της Ακροδεξιάς του Κόμματος της Ελευθερίας στην πολιτική σκηνή της χώρας.

Το 2000 η Αυστρία μπήκε σε -πρόσκαιρη έστω- καραντίνα για την αναβάθμιση της Ακροδεξιάς σε κυβερνητικό εταίρο. Σήμερα είναι έτοιμη να επαναλάβει την ίδια επιλογή και όχι μόνο δεν κινδυνεύει να υποστεί κυρώσεις αλλά αναδεικνύεται και σε παράγοντα διευκόλυνσης της αποδοχής της Ακροδεξιάς στην πολιτική σκηνή της Γερμανίας και της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ως νέας κανονικότητας.

ΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΔΙΔΗΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑ

Το δημοψήφισμα στην Καταλονία και όσα ακολούθησαν έφεραν στην επιφάνεια μια σειρά από ζητήματα καλά κρυμμένα στη συνείδηση και τη σκέψη ενός μεγάλου τμήματος όχι μόνο των Καταλανών αλλά και των Ισπανών. Συνολικά, τα αίτια της κορύφωσης της καταλανικής κρίσης μπορούν να αναζητηθούν σε τρία κατά βάση πεδία: στο θεσμικό, στο οικονομικό και στο πολιτικό.

Το θεσμικό πλαίσιο και η συνταγματική αναθεώρηση

Το Σύνταγμα του 1978 επιβάλλει κάποιους βασικούς περιορισμούς στο ζήτημα της αυτοδιάθεσης και της ανεξαρτησίας των Περιφερειών, θέτοντας στον πυρήνα των διατάξεών του το ζήτημα της προστασίας και διατήρησης της εδαφικής ακεραιότητας και της ενιαίας εθνικής ταυτότητας της Ισπανίας. Στις συζητήσεις και διαβουλεύσεις για το νέο ισπανικό Σύνταγμα συμμετείχε η πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων, γεγονός που αντιστοιχούσε στην ευρύτερη τότε πολιτική και κοινωνική ανάγκη θωράκισης του πολιτεύματος από εσωτερικές απειλές κατά της δημοκρατίας.

Σήμερα, ενώπιον των διεργασιών και των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων που έχουν λάβει χώρα στην Καταλονία, η αναθεώρηση κάποιων διατάξεων κρίνεται αναγκαία, ώστε να αποκατασταθεί η πολιτική ομαλότητα και να αποκλιμακωθεί η ένταση μεταξύ της ισπανικής και της καταλανικής κυβέρνησης. Η θεσμική διάσταση της πολιτικής κρίσης στην Ισπανία με αφορμή την Καταλονία δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας ούτε από την ισπανική κυβέρνηση του Λαϊκού Κόμματος ούτε από τη συμμαχική κυβέρνηση της Καταλονίας, με τις δύο πλευρές να έχουν εγκλωβιστεί σε μια αδιέξοδη ρητορική και σε κινήσεις που αποδυναμώνουν διαρκώς τις προσπάθειες διαλόγου.

Η οικονομία και οι πολιτικές λιτότητας

Η επιβολή των πολιτικών λιτότητας στην Ευρωζώνη και η οικονομική κρίση στην Ισπανία όξυναν περαιτέρω το κλίμα και τις σχέσεις μεταξύ Μαδρίτης και Καταλονίας. Από το 2010 και μετά καλλιεργήθηκε από την τοπική πολιτική ηγεσία στην Καταλονία η αίσθηση ότι η Περιφέρεια συμβάλλει στον εθνικό προϋπολογισμό σε δυσανάλογο βαθμό, αντίληψη η οποία ενισχύθηκε λόγω των αποτυχημένων πολιτικών λιτότητας στη χώρα.

Βασικό σημείο τριβής αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί το ύψος των αποδιδόμενων φορολογικών εσόδων προς την κεντρική κυβέρνηση αλλά και το γεγονός ότι η καταλανική Περιφέρεια διατηρεί ένα συγκριτικά υψηλότερο βιοτικό επίπεδο. Οι χαμηλότεροι δείκτες ανεργίας σε σχέση με τον μέσο όρο στη χώρα αλλά και η δημιουργία ενός ισχυρού τουριστικού «branding» με επίκεντρο την Βαρκελώνη καλλιεργεί την ψευδαίσθηση σε ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού ότι η ανεξαρτησία αποτελεί μια επιλογή «λύτρωσης» και αποκατάστασης των ισορροπιών στο πλαίσιο του ισπανικού έθνους-κράτους.

Η πολιτική και ο ρόλος των προοδευτικών δυνάμεων

Το πολιτικό σκηνικό είναι ρευστό στην Καταλονία. Ωστόσο, οι θέσεις των πολιτικών κομμάτων αντικατοπτρίζουν τη μεγάλη απόσταση που τα χωρίζει ως συνέπεια της απουσίας γόνιμου διαλόγου.

Σε αυτό το πλαίσιο, τρία είναι τα βασικά συμπεράσματα:

Πρώτον, ο Ισπανός Πρωθυπουργός Μ. Ραχόι καταφέρνει με την υιοθέτηση ακραίων επιλογών να συσπειρώσει το συντηρητικό ακροατήριο, σε μια περίοδο που η κυβέρνηση μειοψηφίας του Λαϊκού Κόμματος πλήττεται από τη δικαστική διερεύνηση πολλών και σημαντικών υποθέσεων διαφθοράς.

Δεύτερον, η δημοκρατική, μετριοπαθής και ενωτική προσέγγιση της δημάρχου Βαρκελώνης και επικεφαλής του Catalunya en Comú, Άντα Κολάου, αυξάνει τις «μετοχές» της, όχι μόνο στο πλαίσιο της καταλανικής Αριστεράς αλλά στο σύνολο της ισπανικής Αριστεράς και του προοδευτικού ισπανικού ακροατηρίου.

Τρίτον, το σοσιαλιστικό κόμμα παραμένει εγκλωβισμένο μεταξύ της τήρησης της συνταγματικής τάξης και της έκφρασης μιας εναλλακτικής πρότασης για τη διαχείριση της κρίσης, αγνοώντας τον καθοριστικό ρόλο της αστυνομικής βίας και της διασταλτικής ερμηνείας διατάξεων στου συνταγματικού δικαίου από την ισπανική κυβέρνηση στην κορύφωση του πολιτικού αδιεξόδου.

Η επόμενη ημέρα

Τόσο η μονομερής -και παράνομη- ανακήρυξη της ανεξαρτησίας από την καταλανική κυβέρνηση όσο και η εφαρμογή του άρθρου 155 του ισπανικού Συντάγματος από την ισπανική κυβέρνηση κατέδειξαν με τρόπο emphaticό την πολιτική ανεπάρκεια και των δύο πλευρών.

Η αναζήτηση μιας αποτελεσματικής φόρμουλας διαλόγου και η διαμόρφωση εκείνων των συνθηκών που θα οδηγήσουν σε βιώσιμη λύση παραμένουν ζητούμενο. Οι εκλογές της 21ης Δεκεμβρίου δίνουν μια μεγάλη ευκαιρία στις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις της Καταλονίας να αλλάξουν τους πολιτικούς συσχετισμούς και να προωθήσουν το διάλογο με την κεντρική κυβέρνηση της Μαδρίτης.

1ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ: ΣΗΜΕΙΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στις 10 και 11 Νοεμβρίου 2017 θα διεξαχθεί στη Μασσαλία το πρώτο Ευρωπαϊκό Πολιτικό Φόρουμ. Πρόκειται για ένα ακόμη βήμα στην προσπάθεια συνάντησης και συνεργασίας των προοδευτικών δυνάμεων στην Ευρώπη (σοσιαλδημοκρατών, αριστερών, πρασίνων, κινημάτων και συλλογικοτήτων), δείγμα της οποίας βλέπουμε ήδη με τη λειτουργία του Progressive Caucus στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Στην πρόσκληση συμμετοχής στο Φόρουμ της Μασσαλίας γίνεται αναφορά στη «δημιουργία ενός ετήσιου φόρουμ των προοδευτικών δυνάμεων στην Ευρώπη, ενός νέου χώρου για μακροπρόθεσμη πολιτική συνεργασία, που θα συγκεντρώνει ένα ευρύτατο φάσμα από αριστερά, πράσινα και προοδευτικά κόμματα, πλατφόρμες και πολιτικά κινήματα, συνδικαλιστικές και κοινωνικές οργανώσεις, ΜΚΟ, διανοούμενους και κινήσεις πολιτών από ολόκληρη την Ευρώπη». Σκοπός του Φόρουμ είναι να συμβάλει στην ενίσχυση, στην πλαisiώση και στο συντονισμό των διαφόρων προοδευτικών πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται στην Ευρώπη, να στηρίξει και, ενδεχομένως, να σχεδιάσει κοινές δράσεις.

Είναι προφανές πως η πρωτοβουλία για το Ευρωπαϊκό Πολιτικό Φόρουμ αξιοποιεί την εμπειρία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ, ενώ εμπνέεται από τα αντίστοιχα, ιδιαίτερα επιτυχημένα, εγχειρήματα της Λατινικής Αμερικής: το Παγκόσμιο Κοινωνικό Φόρουμ, που ξεκίνησε από το Πόρτο Αλέγκρε, και το Φόρουμ του Σάο Πάολο, που ιδρύθηκε το 1990 ως τόπος συνάντησης και συντονισμού όλων των αριστερών και προοδευτικών κομμάτων της Λατινικής Αμερικής. Η συμβολή των δύο αυτών θεσμών στο κύμα προοδευτικών, αντινεοφιλελεύθερων κυβερνήσεων που σάρωσε τη Λατινική Αμερική τα τελευταία 20 χρόνια, ήταν καθοριστική.

Αν και στη δημιουργία του Φόρουμ της Μασσαλίας συμμετέχουν κάθε είδους συλλογικότητες, κινήματα, συνδικάτα και φορείς, ιδιαίτερη βαρύτητα φαίνεται να δίνεται σε περισσότερο «θεσμικές» πολιτικές εκφράσεις, δηλαδή στα πολιτικά κόμματα, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Γεγονός είναι πως πίσω από το Φόρουμ βρίσκεται η συνειδητοποίηση αφενός της υποχώρησης και εξάντλησης της κινηματικής αμφισβήτησης της πανευρωπαϊκής λιτότητας (τα κινήματα «των πλατειών» και των «αγανακτισμένων») και αφετέρου η στροφή που επιδιώκει μια μερίδα της ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας προς τη συνεργασία με την Αριστερά, τόσο στους ευρωπαϊκούς θεσμούς όσο και στα εθνικά κοινοβούλια, ακολουθώντας το επιτυχημένο παράδειγμα της Πορτογαλίας.

Το Φόρουμ της Μασσαλίας φιλοδοξεί να αποτελέσει μια νέα αφετηρία αναθέρμανσης των κινηματικών διαδικασιών για την ανάσχεση του νεοφιλελευθερισμού και της ανόδου της Ακροδεξιάς, αλλά και προετοιμασίας μιας πιο «θεσμικής», κι ενδεχομένως κυβερνητικής, αμφισβήτησης των πολιτικών λιτότητας.

Αξίζει να τονιστεί η έμφαση που δίνεται στη διακήρυξη του Φόρουμ στον ανοιχτό χαρακτήρα του, στην επιδίωξη να αποτελέσει μια διαδικασία, την οποία κάθε φορέας που θα συμμετάσχει θα μπορεί να «συν-επεξεργάζεται» μαζί με τους άλλους ανά πάσα στιγμή. Είναι φανερό πως γίνεται προσπάθεια όχι μόνο να προφυλαχθεί η αυτονομία κινήματων, συνδικάτων και συλλογικοτήτων, αλλά και να κρατηθούν ισορροπίες μεταξύ των εκπροσώπων των τριών πολιτικών οικογενειών (σοσιαλδημοκρατών, αριστεράς, πρασίνων), μέχρι να δημιουργηθεί ένα απόθεμα εμπιστοσύνης στις σχέσεις τους.

Τι μπορεί να προσδοκά κανείς από αυτή την πρωτοβουλία; Τα αντίστοιχα εγχειρήματα της Λατινικής Αμερικής συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό στην προώθηση της συνεργασίας, της αλληλοϋποστήριξης και του συντονισμού μεταξύ των προοδευτικών δυνάμεων, καθώς και στην ευόδωση των περιφερειακών προσπαθειών ολοκλήρωσης. Ταυτόχρονα όμως σεβάστηκαν τις αρκετά διαφοροποιημένες επιλογές που έγιναν από τις αριστερές κυβερνήσεις σε κάθε χώρα, για παράδειγμα στη Βραζιλία και τη Βενεζουέλα.

Στην περίπτωση της Ευρώπης ένα τέτοιο εγχείρημα διευκολύνεται από την ήδη θεσμοθετημένη συνύπαρξη των προοδευτικών δυνάμεων εντός των ευρωπαϊκών θεσμών, αλλά έχει να αναμετρηθεί με τα δεδομένα των πολύ αρνητικών πολιτικών συσχετισμών και των συνακόλουθων περιορισμών που αυτοί θέτουν στις προοδευτικές πολιτικές.

Η ΔΙΑΤΛΑΝΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΣΕ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Ε όψει σημαντικών προκλήσεων θα βρεθεί την επόμενη περίοδο η σχέση Ευρώπης - Ηνωμένων Πολιτειών, αφού η Γηραιά Ήπειρος θα κληθεί να αντιμετωπίσει τις συνέπειες φαινομένων αλλαγής που παρατηρούνται στην αμερικανική εξωτερική πολιτική.

Η μετατόπιση της Ουάσινγκτον από το «δόγμα Ομπάμα», με κύριο χαρακτηριστικό την επιδίωξη διατήρησης της φιλελεύθερης τάξης πραγμάτων, στο «America First» του Ντόναλντ Τραμπ και την ad hoc και à la carte αντιμετώπιση των επιμέρους ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής και διεθνών οικονομικών σχέσεων αποτυπώνεται σε μια σειρά από εξελίξεις, που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα και την Ευρώπη.

Ο αναπροσανατολισμός (;) των ΗΠΑ

Η βούληση της κυβέρνησης Τραμπ για υποχώρηση των ΗΠΑ από το ρόλο του «παγκόσμιου επόπτη» και από την άνευ όρων και προϋποθέσεων προσπάθεια προώθησης πολιτικών ελεύθερου εμπορίου, καθώς και η προσπάθεια απεμπλοκής από συμφωνίες της περιόδου Ομπάμα, έχουν σφραγίσει τις διεργασίες των τελευταίων μηνών.

Η πρόσφατη απόφαση για αποχώρηση των ΗΠΑ από την UNESCO, το αίτημα προς τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για αποχώρηση από τη Συμφωνία του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή (COP21) τον περασμένο Αύγουστο, αλλά και η αποδοκιμασία της συμφωνίας Δύσης - Τεχεράνης για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν από τον Ντ. Τραμπ το 2015, αντανakλούν τη νέα προσέγγιση του Λευκού Οίκου.

Την ίδια ώρα, εξαιρετικά ακανθώδες είναι και το ζήτημα των εμπορικών σχέσεων ΗΠΑ - ΕΕ μετά την κατάρρευση των συνομιλιών για την αμφιλεγόμενη συμφωνία ΤΤΙΡ. Η κυβέρνηση Ομπάμα προωθούσε τη συμφωνία, ωστόσο η εκλογή Τραμπ έβαλε τέλος στις διαπραγματεύσεις. Η Ουάσινγκτον ακολουθεί την ίδια γραμμή και στις διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου Βορείου Αμερικής (ΝΑΦΤΑ), το μέλλον της οποίας είναι επίσης αβέβαιο.

Η νέα θέση της Ευρώπης

Σε αυτές τις μεταβαλλόμενες συνθήκες, η Ευρώπη κρίνεται ότι πρέπει να αναλάβει πρωταγωνιστικό ρόλο σε γεωπολιτικές υποθέσεις που ξεπερνούν την κλίμακα της επικράτειάς της. Αρκετοί αναλυτές, για παράδειγμα, διατυπώνουν την άποψη ότι η Άνγκελα Μέρκελ οφείλει να πάρει -αν δεν το έχει κάνει ήδη- τη σκυτάλη του παγκόσμιου θεματοφύλακα των φιλελεύθερων αξιών από τον Μπαράκ Ομπάμα. Μια τέτοια εξέλιξη ωστόσο δεν είναι δυνατόν ούτε να διαπιστωθεί άμεσα ούτε, κυρίως, να υλοποιηθεί εύκολα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει να αντιμετωπίσει τα δικά της εσωτερικά θέματα, αφού βρίσκεται σε μια κρίσιμη ιστορική καμπή. Μέρκελ και Μακρόν αναζητούν τη χρυσή τομή για την αναγκαία αναμόρφωση του ενωσιακού οικοδομήματος αλλά και της Ευρωζώνης εν μέσω πολλαπλών κρίσεων.

Η Ευρώπη καλείται να διαχειριστεί αλλαγές που την αφορούν στη γεωπολιτική σκακιέρα, την ώρα που στο εσωτερικό της απειλείται από την άνοδο του ακροδεξιού λαϊκισμού, των αποσχιστικών τάσεων και της κρίσης εμπιστοσύνης των Ευρωπαίων πολιτών προς τους θεσμούς της.

Με το βλέμμα στο μέλλον

Πέρα όμως από τις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η ίδια η Ευρώπη, η σχέση της με τις ΗΠΑ, αναμένεται να δοκιμαστεί τους επόμενους μήνες σε μια σειρά κρίσιμων ζητημάτων. Εκτός από τη συμφωνία για το Ιράν, την οποία η Ευρώπη θέλει να διαφυλάξει, αβεβαιότητα προκαλούν οι χειρισμοί του Προέδρου Τραμπ στο ζήτημα του Αφγανιστάν, της Βόρειας Κορέας και τη Συρίας αλλά και οι σχέσεις με τη Μόσχα.

Ο διατλαντικός δεσμός ωστόσο δεν έχει κλονιστεί –τουλάχιστον προς το παρόν– σε βαθμό που να δικαιολογούνται φόβοι για πλήρη διάρρηξή του. Η Ευρώπη αποτελεί τον στενότερο και πιο σημαντικό εταίρο των ΗΠΑ, η δε συνεργασία με την Ευρώπη και ειδικότερα με τη Γερμανία είναι απαραίτητη για την προώθηση βασικών προτεραιοτήτων της διακυβέρνησης Τραμπ. Σε αυτό το πλαίσιο, το πλέγμα σχέσεων ΗΠΑ – Γερμανίας αναμένεται να ευνοήσει τη συνεργασία σε ζητήματα όπως η καθιέρωση εμπορικών κανόνων και προτύπων σε διεθνές επίπεδο, υπό το πρίσμα (του ελέγχου, αν όχι της ανάσχεσης) του ανερχόμενου διεθνούς ρόλου της Κίνας.

Η επανεκλογή της Άνγκελα Μέρκελ, την ίδια ώρα, προκαλεί αίσθημα ασφάλειας στις ΗΠΑ, αφού η Καγκελάρια αξιολογείται από την Ουάσινγκτον ως προβλέψιμη και σταθερή στις κινήσεις της, ιδιαίτερα σε ό,τι έχει να κάνει με τη Ρωσία. Αναμφίβολα οι επόμενοι μήνες θα έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αφού, από τη μια, η ύπαρξη σαφούς δείγματος γραφής από τη διακυβέρνηση Τραμπ, που θα κλείνει έναν χρόνο, και, από την άλλη, ο σχηματισμός κυβέρνησης στο Βερολίνο και η ωρίμανση του προέδρου Μακρόν στο νέο του ρόλο θα προσδιορίσουν τους όρους για τη σχέση ΗΠΑ – ΕΕ, σε μια περίοδο ούτως ή άλλως μεγάλης ρευστότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

ΕΝΑ

Ινστιτούτο
Εναλλακτικών
Πολιτικών

ΕΝΑ, Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών
Ζαλοκώστα 8, 2ος όροφος
Τ.+30 210 3647912

info@enainstitute.org
enainstitute.org